

Відгук

на дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук

Оксентюк Ярослави Русланівни

«Акаридіві кліщі – шкідники запасів Житомирського Полісся

(видова різноманітність, особливості шкодочинності,

методи її прогнозування, рекомендації по боротьбі і профілактиці)»

за спеціальністю 03.00.08 – зоологія.

Склад. Дисертація складається зі вступу, анотації, списку опублікованих праць, переліку умовних скорочень, трьох вступних розділів, чотирьох розділів основної частини («Результати дослідження»; «Шкодочинність акаридівіх кліщів щодо продуктів зберігання, її наслідки і прогноз можливих змін»; «Обговорення» та «Практичні рекомендації щодо профілактики і боротьби з комірними шкідниками в умовах Полісся»), викладеної у 13 підрозділах, висновків, списку використаної літератури з 290 пунктів. У дисертації міститься 23 таблиці та 21 ілюстрація. Загальний об'єм дисертації – 168 сторінок.

Автореферат дисертації, об'ємом 26 сторінки містить всі необхідні частини і завершується анотаціями українською та англійською мовами. Він досить вдало передає об'єм і зміст дисертаційної роботи, 4 таблиці та 3 рисунків надають йому наочності та полегшують сприйняття текстів, висновки лаконічні, викладені ясно. Загалом автореферат відповідає дисертаційній роботі.

У **вступі** здобувач зазначає актуальність теми, зокрема інтерес до питань вивчення акаридівіх кліщів з огляду на їх важливе господарське та санітарне значення. Також вступ містить відомості про зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, про мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, особистий внесок здобувача, апробацію

роботи увиступах на міжнародних транаціональних конференціях, про публікації за темою роботи, 6 з 19 яких у фахових виданнях. Вступ завершується подяками науковому керівнику та колегам.

Огляд літератури. На 15 сторінках, докладно викладено результати вивчення за літературними джерелами фауни та біології акаридєвих кліщів в світі та в Україні зокрема. Тут згадано історію вивчення, дослідження фауни, систематики, циклів розвитку, фізіології травлення, вплив кліщів на здоров'я людини. Окремий підрозділ присвячений історії вивчення акаридєвих кліщів фауни України, де докладно висвітлено праці вітчизняних акарологів з тої чи іншої проблематики стосовно об'єкту досліджень за період від 70-х років минулого століття до наших днів. Приведено загальні дані про кількість відомих видів у регіонах України. Також наведено відомості про дослідження акаридєвих кліщів з вуликів медоносної бджоли в Україні. В цілому, даний розділ докладний та відповідає завданням дисертаційної роботи.

У **другому розділі**, на 8 сторінках викладено перелік населених пунктів, де були відібрані проби. Далі, в розділі, викладено матеріал і методи досліджень, наведено карту з пунктами збору матеріалу, описано статистичні методи обробки матеріалу та метод моделювання прогнозу географічного поширення видів.

У **третьому розділі** наводиться змістовна фізико-географічна характеристика території дослідження – Житомирського Полісся. Наведено дані про кліматичні особливості і приводяться графіки середньомісячних опадів, температури та відносної вологості повітря. Дано характеристику основних типів ґрунтів регіону, рослинного покриву, та господарського використання земель сільськогосподарського призначення із основними типами вирощуваних культур.

Четвертий розділ викладений на 58 сторінках, присвячений фауністичному складу акаридєвих кліщів, наведено систематичний список видів. Детально описано видовий склад кліщів на 6 досліджених типах

поживних субстратів, наводиться докладна інформація з поширення та біології для кожного з 30 видів. У **підрозділі 4.3** проаналізовано особливості угруповань акаридєвих кліщів аграрних та промислових об'єктів: млинів, зернохосвищ, комбікормових заводів. Виявлено видовий склад та структуру домінування. Цікаво, що в агропромислових об'єктах виявлено усі 30 видів, відомих з Житомирського Полісся. Наведено кластерний аналіз, яких показав досить високий коефіцієнт подібності цих фаун. Автором наводиться вдале пояснення даного факту.

По суті, розділ містить різноманітні відомості щодо трапляння, частоти вияву, чисельності та представництва видів. Автор пояснює що видовий склад і чисельність від типу харчового субстрату, особливостей будови ротового апарату та фізіологічної пристосованості до його засвоювання тими чи іншими видами. Загальне враження від 4 розділу позитивне. Об'єм проаналізованого матеріалу, подальше використання результатів та узагальнення не містять внутрішніх протиріч, надають уявлення про цілісність проведеної роботи.

У першому підрозділі **п'ятого розділу** автор наводить дані літератури щодо різноманітних аспектів шкодочинності акаридєвих кліщів, зокрема і в медичному аспекті. На мою думку, це доцільніше було б робити у розділі «Огляд літератури», хоча там про дану проблематику вивчення акарид вже згадувалось. У другому підрозділі **п'ятого розділу** дисертант намагається спрогнозувати можливі зміни чисельності та шкодочинності певних синантропних видів акаридєвих кліщів з огляду на глобальні кліматичні зміни. Для цього використано певні стандартні параметри, на базі яких створено моделі і визначені екологічні змінні, що мають важливий вплив на формування придатного середовища для деяких видів кліщів. Алевзято до уваги лише абіотичні фактори. Включення в модель біотичних факторів, що не відносяться до клімату, могло б сприяти побудові відповідних моделей і давати нові уявлення про екологію видів.

У цьому розділі йдеться про рекомендації по боротьбі та профілактиці стосовно комірних шкідників в умовах Полісся. Захист сировини та запасів у рекомендації ґрунтується на особливостях поширення, розмноження та розвитку шкідників та від умов, способів і режимів зберігання. Вказується на біологічний метод боротьби, як важливий спосіб регуляції чисельності. У даному розділі не наведено рекомендацій по боротьбі з кліщами, що паразитують у вуликах, хоча в попередніх розділах дисертації їм приділено досить значну увагу. У посиланнях на джерела відсутнє прізвище автора, тому виникає питання, який саме внесок автора в змісті даного розділу, окрім аналізу літературних даних?

Висновки стислі, лаконічні, та інформативні, викладені сімома пунктами, у яких виділені найбільш суттєві узагальнення дисертаційної роботи. Висновки відповідають поставленим завданням.

Загалом дисертація залишила позитивне враження як за рахунок об'єму так і через багатопозиційний аналіз здобутих матеріалів, моделювання та прогнозування. Актуальність та можлива практична значимість не викликають жодних сумнівів, а деякі незначні пунктуаційні неточності не псують загального позитивного враження. Робота відповідає умовам, що висуваються до дисертацій рівня кандидата біологічних наук. Таким чином здобувач заслуговує ступінь, на яку претендує.

Офіційний опонент,

кандидат біологічних наук, асистент кафедри екології та зоології

Навчально-науковий центр «Інститут біології та медицини»

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Сінгаєвський Євген Миколайович

Засв. директором

